

ระดับความสนใจ ความรู้และความตระหนักของผู้ประกอบการร้านอาหารและวิสาหกิจชุมชนต่อมาตรการทางกฎหมายรวมถึงกรรมวิธีการผลิตอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม

Levels of Interest, Knowledge, and Awareness of Restaurant Operators and Community Enterprises on Legal Measures and Production Method of Cannabis-Containing Food

อุษาวดี สุตะภักดิ์¹,ธีรพงศ์ ตั้งใจ^{1*}

Usawadee Sutapuk¹, Theeraphong Tangjai^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสนใจต่อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม และประเมินความรู้รวมถึงความตระหนักของผู้ประกอบการร้านอาหารและวิสาหกิจชุมชนต่อกฎระเบียบและกรรมวิธีการผลิต กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้ประกอบการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ อายุ 18 ปีขึ้นไปและประกอบกิจการไม่น้อยกว่า 1 ปี เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ร่วมกับการใช้แบบสอบถามออนไลน์ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน พ.ศ. 2565 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการร้านอาหาร 192 คน (ร้อยละ 60.00) และวิสาหกิจชุมชน 128 คน (ร้อยละ 40.00) กลุ่มตัวอย่างสนใจจะผลิตผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมร้อยละ 42.50 โดยกลุ่มผู้ประกอบการสนใจมากกว่าวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 46.87 และ 35.94 ตามลำดับ) เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติ Chi-square test พบว่า เพศ ช่วงอายุ และประเภทของการประกอบการ มีความสัมพันธ์กับความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.050$) ในประเด็นความรู้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 ไม่ทราบข้อควรระวังและกรรมวิธีการปรุงอาหารที่มีส่วนผสมของกัญชาที่เหมาะสม ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคในระดับปานกลางและเหมาะสม (ร้อยละ 59.13 และ 39.13) คณะผู้วิจัยเสนอให้ภาครัฐกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยในการปรุง/ผลิตอาหารที่มีส่วนผสมของกัญชาที่ชัดเจน และดำเนินงานเฝ้าระวังความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์หลังออกสู่ท้องตลาดอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: ความสนใจ, ความรู้, ผู้ประกอบการร้านอาหาร, วิสาหกิจชุมชน, ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม

Citation:

Sutapuk U, Tangjai T. Level of interest, knowledge, and awareness of restaurant operators and community enterprises on legal measures and production method of cannabis-containing food. Health Sci J Thai 2023; 6(1): 1-9. (in Thai); <https://doi.org/10.55164/hsjt.v6i1.260939>

* Corresponding author: Email: athee046@hotmail.com, Tel: 0811804422
Received: Jan 18, 2023; Revised: Jun 22, 2023; Accepted: Jun 23, 2023
<https://doi.org/10.55164/hsjt.v6i1.260939>

¹ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่ 50210

¹ Faculty of Pharmacy, Payap University, Chiang-Mai, 50210, Thailand

Abstract

This research aimed to study levels of interest in producing cannabis-containing food products and assess the knowledge and awareness of entrepreneurs and community enterprises on legal issues and production processes. The target groups were food and beverage entrepreneurs and community enterprises in Chiang Mai, who were 18 years old and older and have been in business for at least one year. Data was collected by interviewing or online questionnaire between February and April 2022. The results showed that the sample group consisted of 192 food and beverage operators (60.00%), and 128 community enterprises (40.00%). The respondents (42.50%) were interested in producing cannabis-containing food and beverage products, and entrepreneurs were interested more than community enterprises (46.87% and 35.94%, respectively). When analyzing the relationship using the chi-square test, there were statistically significant correlations between gender, age, and type of entrepreneurship to the interest in cannabis-containing products ($p\text{-value} < 0.050$). In the knowledge of production method, it was found that more than 50 percent of the subjects were unaware of precautions of using cannabis parts for cooking and unknown how to cook cannabis-containing foods properly. The sample group had a moderate and appropriate level of consumer safety awareness (59.13 and 39.13%). For the safety of consumers, the research team has suggested that the government sector must give clear safety measures for the business of cannabis-containing foods, and the post-marketing surveillance should be regularly performed.

Keywords: Interested, Knowledge, Restaurant operator, Community enterprise, Cannabis-containing food

บทนำ

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนเพื่อผลักดันให้กัญชาและกัญชงเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร จนนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมายหลายฉบับ อาทิ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2563 ที่มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2563 ที่ผ่านมา⁽¹⁾ โดยมีใจความสำคัญที่ระบุถึงส่วนของกัญชาและกัญชงที่ไม่จัดเป็นยาเสพติด ได้แก่ 1) เปลือกกัญชา ลำต้นกัญชา เส้นใยกัญชา กิ่งและก้านกัญชา รากกัญชา และใบกัญชาที่ไม่ติดกับช่อดอก 2) เมล็ดกัญชง น้ำมัน สารสกัดเมล็ดกัญชง 3) สารสกัดที่มีสาร Cannabidiol (CBD) เป็นส่วนประกอบ โดยต้องมีสาร Tetrahydrocannabinol (THC) ไม่เกินร้อยละ 0.20 โดยน้ำหนัก หรือประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 424 พ.ศ. 2564 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง กำหนดอาหารที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย ซึ่งมีใจความสำคัญคือการอนุญาตให้สามารถนำส่วนของกัญชาและกัญชงที่ไม่เป็นยาเสพติดให้โทษมาประกอบหรือปรุงอาหารได้ในเงื่อนไขที่กำหนด⁽²⁾ และจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงสถานะของกัญชงและกัญชาในรายการยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 อีกครั้ง

ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ที่ได้รับการประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565⁽³⁾ เป็นต้น การปลดล็อกเพื่ออนุญาตให้ประชาชนทุกคนสามารถใช้ประโยชน์จากส่วนของกัญชาและกัญชงที่ไม่จัดเป็นยาเสพติด

ได้นั้นก่อให้เกิดกระแสความตื่นตัวของผู้บริโภค รวมถึงผู้ประกอบการในธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มเป็นอย่างมาก ร้านอาหารและเครื่องดื่มเริ่มมีการนำกัญชามาปรุงร่วมกับวัตถุดิบอื่นๆ ทั้งยังมีการรังสรรค์เมนูใหม่ๆ ที่ใช้กัญชาเป็นวัตถุดิบออกมาวางขาย⁽⁴⁾ อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการด้านอาหารและเครื่องดื่มยังต้องมีความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากพบว่าใบกัญชาสดที่เพิ่งเก็บจากต้นนั้นแม้จะไม่มีสาร THC ที่ทำให้เกิดอาการเมา แต่ก็จะมีสารที่เรียกว่า Tetrahydrocannabinolic acid (THCA) อยู่ ซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการแปรรูปหรือการปรุงใบกัญชาด้วยความร้อนสูงรวมถึงการใช้เวลาในการปรุงนาน สาร THCA ก็จะเปลี่ยนเป็นสาร THC ได้ โดยเฉพาะการปรุงในน้ำมันก็จะยิ่งสกัดสาร THC จากใบกัญชาออกมาได้มากขึ้นซึ่งอาจเกิดอาการมึนเมาหรือเคลิ้ม อันเป็นผลจากสาร THC ได้⁽⁵⁾ นอกจากนั้น ยังมีสารอื่นๆ เช่น สารเทอร์พีน (Terpene) ที่มีผลต่อความไวในการตอบสนองของมนุษย์แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีข้อกังวลใจในประเด็นทางสังคมของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สามารถเข้าถึงกัญชาซึ่งอาจยกระดับพฤติกรรมการใช้ใบกัญชาไปสู่การใช้ช่อดอกกัญชาทำให้เกิดปัญหาการเสพติดได้

ทั้งนี้ มีข้อมูลจากสำรวจการใช้กัญชาแบบสันทนการในประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2562⁽⁶⁾ ที่แสดงให้เห็นว่าแม้ในขณะที่กัญชายังไม่ถูกถอดออกจากการเป็นยาเสพติดให้โทษก็ยังมีประชาชนที่เคยใช้กัญชาอยู่ร้อยละ 10.62 ซึ่งในจำนวนนั้นมีทั้งการนำไปสูบเพื่อสันทนการและการนำไป

ปรุงในอาหาร (ร้อยละ 69.50 และ 40.81 ตามลำดับ) รวมถึงประเด็นความไม่ชัดเจนในการนำเสนอข้อมูลของผู้ประกอบการให้แก่ผู้บริโภคเพื่อประกอบการตัดสินใจในการบริโภค⁽⁷⁾ ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักต่อความปลอดภัยในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมของกลุ่มผู้ประกอบการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับความสนใจ ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักของผู้ประกอบการด้านอาหารและเครื่องดื่มและวิสาหกิจชุมชนต่อประเด็นทางกฎหมาย กระบวนการผลิตที่เหมาะสมและข้อควรระวังต่างๆ ในการผลิตอาหารและเครื่องดื่มที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางมาตรการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยของผู้บริโภคต่อไป

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) ทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเมษายน พ.ศ. 2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกของสมาคมร้านอาหารและสถานบันเทิงหรือสมาชิกของชมรมภัตตาคารและร้านอาหารจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิก 367 ร้านและวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์อาหารหรือเครื่องดื่มในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 165 แห่ง โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่าง คือ มีอายุระหว่าง 18-70 ปีและดำเนินธุรกิจมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี สามารถอ่านเขียน ฟังและสื่อสารภาษาไทยได้และสมัครใจเข้าร่วมการศึกษา กลุ่มตัวอย่างจะถูกคัดออกเมื่อไม่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน การคำนวณขนาดตัวอย่างใช้สูตรการประมาณค่าสัดส่วน⁽⁸⁾ โดยกำหนดค่าสัดส่วน (p) ที่ใช้ในงานวิจัยที่ 0.50 และกำหนดค่าคลาดเคลื่อน (e) ที่ 0.05 ทั้งนี้คำนวณขนาดตัวอย่างในกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารและเครื่องดื่มได้ 188 ร้านและเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 200 ร้าน และในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคำนวณได้ 115 แห่ง และเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 120 วิสาหกิจชุมชน ดังนั้นจึงมีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ทั้งสิ้น 320 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระยะเวลาการประกอบการ ผลิตภัณฑ์หลัก และจำนวนพนักงาน

ส่วนที่ 2 ความสนใจในการผลิตอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมของผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 3 ความรู้ทางกฎหมาย กระบวนการผลิตและข้อควรระวังต่างๆ

ส่วนที่ 4 ความตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคในการบริโภคอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม ใช้ข้อคำถาม 9 ข้อ ประกอบด้วย ความเห็นที่เหมาะสมเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคจำนวน 3 ข้อ แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 3 ระดับคือ เห็นด้วย (3 คะแนน) ไม่แน่ใจ (2 คะแนน) และไม่เห็นด้วย (1 คะแนน) และความเห็นที่ไม่เหมาะสมจำนวน 6 ข้อ แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 3 ระดับคือ เห็นด้วย (1 คะแนน) ไม่แน่ใจ (2 คะแนน) และไม่เห็นด้วย (3 คะแนน) จากนั้นหาคะแนนรวมของความคิดเห็นและแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 3 ระดับ

การแปลผลเป็นช่วงคะแนน ดังสูตร⁽⁹⁾ ระดับความคิดเห็นเท่ากับ พิสัย(คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด)/ช่วงของระดับความตระหนัก (3 ช่วง) ซึ่งจะมีช่วงคะแนน ดังนี้ ความตระหนักระดับต่ำ (9-14 คะแนน) ความตระหนักระดับปานกลาง (15-20 คะแนน) และความตระหนักระดับมาก (21-27 คะแนน)

แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านเภสัชเวชและเคมีวิเคราะห์ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนและวิจัยมากกว่า 10 ปี จำนวน 3 ท่าน และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนเพื่อประเมินความเชื่อมั่นซึ่งของข้อความถามด้านความคิดเห็นซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.824

วิธีการเก็บข้อมูล

ใช้การสัมภาษณ์โดยตรงจากคณะผู้วิจัย 2 ท่านที่ผ่านการทดลองใช้แบบสอบถามร่วมกันแล้ว ร่วมกับการใช้แบบสอบถามออนไลน์ โดยผู้วิจัยส่ง QR code ให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่สะดวกให้สัมภาษณ์โดยตรง กรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจเนื้อหาในแบบสอบถามออนไลน์หรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม สามารถสอบถามคณะผู้วิจัยเพิ่มเติมได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมโดยใช้สถิติ Chi-square test

จริยธรรมการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองการพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัย จากสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยพายัพ เลขที่ COA No.64/056 ลงวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564 ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งก่อนการสัมภาษณ์และในแบบสอบถามออนไลน์ และการมีสิทธิ์ถอนตัวจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เมื่อใดก็ได้โดยไม่เสียสิทธิ์ใดๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นตามมา ในโอกาสต่อไปทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 320 คน ประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 128 คน (ร้อยละ 40.00) และกลุ่มผู้ประกอบการ 192 คน (ร้อยละ 60.00) แบ่งเป็นผู้ประกอบการร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้อยละ 53.12 ผู้ประกอบการร้านขนม ร้อยละ 22.92 และผู้ประกอบการร้านกาแฟและเครื่องดื่มต่างๆ ร้อยละ 20.83 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.06 มีอายุระหว่าง 19-78 ปี มีอายุเฉลี่ยที่ 45 ปี ส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจมาแล้ว 3-5 ปี (ร้อยละ 30.00) และ 1-2 ปี (ร้อยละ 27.81) ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงานหรือสมาชิก 6-10 คน (ร้อยละ 32.81) และ 1-2 คน (ร้อยละ 26.88)

ความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร ขนม เครื่องดื่ม

ที่มีัญชาเป็นส่วนผสม

กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร ขนม เครื่องดื่มที่มีัญชาเป็นส่วนผสมมากถึงร้อยละ 42.50 และมีเพียงร้อยละ 28.13 ที่ไม่สนใจเลย และเมื่อจำแนกตามการประกอบการจะพบว่าผู้ประกอบการร้านอาหาร ขนม และเครื่องดื่มมีความสนใจมากกว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 46.87 และ 35.94 ตามลำดับ) และมีแนวโน้มที่จะทำธุรกิจนี้ในอนาคตมากกว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่สนใจมีเพียงร้อยละ 10.42 ในขณะที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่สนใจมีมากถึงร้อยละ 54.69 ดังแสดงในตารางที่ (Table) 1

Table 1 Interest in the production of cannabis-containing food, snacks, and beverages among the sample (n = 320)

Type of operators	Interest in the production of cannabis-containing product, n (%)		
	Not interested	Interested	Not sure, may be interested in the future
Restaurant, dessert and beverage operators (n = 192)	20 (10.42)	90 (46.87)	82 (42.71)
Community enterprises (n = 128)	70 (54.69)	46 (35.94)	12 (9.37)
Total (n = 320)	90 (28.13)	136 (42.50)	94 (29.37)

ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มี

กัญชาเป็นส่วนผสม

เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากรและประเภทของการประกอบการ กับความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม โดยใช้สถิติ

Chi-square test พบว่า ปัจจัยด้านเพศ ช่วงอายุ และประเภทของการประกอบการ มีความสัมพันธ์กับความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม (p-value<0.050) ดังแสดงในตารางที่ (Table) 2

Table 2 Factors affecting the interest of samples in producing cannabis-containing products (n = 320)

Factors	Level of interest, n (%)			χ^2	p-value
	not interested	interested	not sure		
Sex				7.394	0.025*
male	40 (34.77)	51 (44.37)	24 (20.86)		
female	50 (24.39)	85 (41.46)	70 (34.15)		
Age range (years)				57.992	<0.001**
19-30	8 (16.33)	19 (38.78)	22 (44.89)		
31-40	7 (7.95)	43 (48.86)	38 (43.19)		
41-50	21 (27.27)	34 (44.16)	22 (28.57)		
51 years or older	54 (50.94)	40 (37.74)	12 (11.32)		
Duration of business (years)				7.163	0.306
1-2	20 (22.47)	35 (39.33)	34 (38.20)		
3-5	27 (28.13)	43 (44.79)	26 (27.08)		
6-10	24 (31.58)	36 (47.37)	16 (21.05)		

Table 2 Factors affecting the interest of samples in producing cannabis-containing products (n = 320) (continued)

Factors	Level of interest, n (%)			χ^2	p-value
	not interested	interested	not sure		
More than 10 years	19 (32.20)	22 (37.29)	18 (30.51)	84.730	<0.001**
Type of operators					
restaurant operator	20 (10.42)	90 (46.87)	82 (42.71)		
community enterprise	70 (54.69)	46 (35.94)	12 (9.37)		

Note: *The significant at the 0.050 level (2-tailed), ** The significant at the 0.010 level (2-tailed)

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจด้านอาหารและเครื่องดื่มที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม

เมื่อสอบถามเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความเห็นว่าเป็นสนใจและไม่แน่ใจซึ่งอาจสนใจทำธุรกิจในอนาคต เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบการทั้ง 2 กลุ่มในประเด็นด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องและกรรมวิธีการผลิตรวมถึงข้อควรระวังต่างๆ พบว่า

ความรู้ทางกฎหมาย ด้านแหล่งที่มาวัตถุดิบและส่วนของกัญชาที่สามารถใช้ได้

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.26 เข้าใจถูกต้อง (ตามกฎหมาย ณ ขณะที่เก็บข้อมูล) ว่าสามารถนำบางส่วนของกัญชามา

ใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จัดเป็นยาเสพติด, ร้อยละ 45.22 เข้าใจถูกต้องว่ากัญชาที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ต้องมาจากแหล่งปลูกในประเทศไทยที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น และร้อยละ 50.87 เข้าใจถูกต้อง (ตามกฎหมาย ณ ขณะที่เก็บข้อมูล) ว่าการนำช่อดอกกัญชามาใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาตมีความผิด ในขณะที่ร้อยละ 41.74 ตอบผิดหรือไม่ทราบว่าส่วนของกัญชาที่อนุญาตให้นำมาใช้ประโยชน์โดยไม่จัดเป็นยาเสพติด, ร้อยละ 54.78 ตอบผิดหรือไม่ทราบว่าสามารถนำกัญชามาใช้ประโยชน์ได้จากแหล่งปลูกใดบ้าง และร้อยละ 49.13 ตอบผิดหรือไม่ทราบว่าสามารถนำช่อดอกกัญชามาใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาตมีความผิด ดังแสดงในตารางที่ (Table) 3

Table 3 Legal knowledge of the samples related to cannabis (n = 230)

Knowledge issues	n (%)		
	Operators (n = 172)	Community enterprise (n = 58)	Total (n = 230)
Parts of cannabis which are allowed to be used without being classified as narcotics			
- Some parts of cannabis	90 (52.33)	44 (75.86)	134 (58.26)
- All parts of cannabis	27 (15.69)	2 (3.45)	29 (12.61)
- Not know	55 (31.98)	12 (20.69)	67 (29.13)
Source of cannabis should be from			
- Permitted cultivation areas in Thailand	71 (41.28)	33 (56.89)	104 (45.22)
- Anywhere both domestically and internationally	47 (27.33)	8 (13.79)	55 (23.91)
- Not know	54 (31.39)	17 (29.32)	71 (30.87)
The unauthorized utilization of cannabis is bouquet guilty			
- Yes	87 (50.58)	30 (51.72)	117 (50.87)
- No	14 (8.14)	3 (5.17)	17 (7.39)
- Not know	71 (41.28)	25 (43.11)	(41.74)

ความรู้ด้านกรรมวิธีการผลิตและข้อควรระวัง

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 39.13, 40.43 และ 43.91 เข้าใจถูกต้องว่าวัตถุดิบกัญชาต้องระมัดระวังการปนเปื้อนสารโลหะหนัก, เชื้อจุลินทรีย์ที่มีโทษ และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช, กลุ่มตัวอย่าง

ร้อยละ 37.83 และ 40.43 เข้าใจถูกต้องว่าการปรุงอาหารด้วยความร้อนระดับต่างกันและการใช้น้ำหรือน้ำมันจะมีผลต่อสารสำคัญของกัญชา ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.87, 59.57 และ 56.09 ตอบผิดหรือไม่ทราบว่าวัตถุดิบกัญชาต้องระมัดระวัง

การปนเปื้อนสารโลหะหนัก, เชื้อจุลินทรีย์ที่มีพิษ และสารเคมี การใช้ น้ำหรือน้ำมันจะมีผลต่อสารสำคัญของกัญชา ดังแสดงใน
การจัดศัตรูพืช และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 62.17 และ 59.57 ตอบผิด ตารางที่ (Table) 4
หรือไม่ทราบว่าการปรุงอาหารด้วยความร้อนระดับต่างๆ หรือ

Table 4 Knowledge of the samples related to production process and precautions in production (n = 230)

Knowledge issues	n (%)		
	Operators (n = 172)	Community enterprise (n = 58)	Total (n = 230)
Cannabis raw materials must be careful of the contamination with heavy metals (mercury, lead, cadmium or arsenic)			
- Yes	62 (36.05)	28 (48.28)	90 (39.13)
- No	20 (11.63)	3 (5.17)	23 (10.00)
- Not know	90 (52.32)	27 (46.55)	117 (50.87)
Cannabis raw materials must be careful of the contamination with harmful microorganism			
- Yes	66 (38.37)	27 (46.55)	93 (40.43)
- No	15 (8.72)	5 (8.62)	20 (8.70)
- Not know	91 (52.91)	26 (44.83)	117 (50.87)
Cannabis raw materials must be careful of the contamination with pesticides			
- Yes	70 (40.70)	31 (53.45)	101 (43.91)
- No	10 (5.81)	3 (5.17)	13 (5.65)
- Not know	92 (53.49)	24 (41.38)	116 (50.44)
The different levels of heat in cooking process can affect the active constituents in cannabis			
- Yes	67 (38.95)	20 (34.48)	87 (37.83)
- No	21 (12.21)	4 (6.90)	25 (10.87)
- Not know	84 (48.84)	34 (58.62)	118 (51.30)
The cooking process with water or oil can affect the active constituents in cannabis			
- Yes	73 (42.44)	20 (34.48)	93 (40.43)
- No	11 (6.40)	4 (6.90)	15 (6.52)
- Not know	88 (51.16)	34 (58.62)	122 (53.05)

ความตระหนักต่อความปลอดภัยในการใช้ส่วนของกัญชาในการประกอบอาหารหรือเครื่องดื่ม

การสอบถามความตระหนักต่อความปลอดภัยในการใช้ส่วนของกัญชาในการประกอบอาหารหรือเครื่องดื่มด้วยคำถาม 9 ข้อ ในกลุ่มตัวอย่างที่สนใจและไม่สนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ฯ

ทั้ง 230 คน และแบ่งระดับความตระหนักเป็น 3 ระดับ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักในระดับปานกลางและมาก (ร้อยละ 59.13 และ 39.13 ตามลำดับ) โดยกลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีระดับความตระหนักต่อความปลอดภัยที่คล้ายคลึงกัน ดังแสดงในตารางที่ (Table) 5

Table 5 Level of awareness of the samples toward to safety of the production of cannabis-containing products (n = 230)

Level of awareness	Level of safety awareness, n(%)		
	Low	Moderate	High
Restaurant, dessert and beverage operator (n = 172)	3 (1.74)	101 (58.72)	68 (39.54)
Community enterprise (n = 58)	1 (1.72)	35 (60.34)	22 (37.94)
Total (n = 230)	4 (1.74)	136 (59.13)	90 (39.13)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้ประกอบการทั้งร้านอาหาร ขนม เครื่องดื่ม รวมถึงวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่สนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร ขนม เครื่องดื่มที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมในอัตราที่ค่อนข้างสูง (สนใจร้อยละ 42.50 และไม่แน่ใจซึ่งอาจสนใจทำธุรกิจในอนาคต ร้อยละ 29.37) โดยผู้ประกอบการร้านอาหาร ขนม และเครื่องดื่มมีความสนใจมากกว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 46.87 และ 35.94 ตามลำดับ) สาเหตุหลักของความสนใจคือเห็นว่าสังคมไทยกำลังให้ความสนใจเรื่องการนำกัญชามาเป็นส่วนผสมในอาหารหรือเครื่องดื่ม และเมื่อพิจารณาถึงความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจด้านอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม พบว่าในประเด็นความรู้ทางกฎหมายที่มีการบังคับใช้ ณ ขณะที่เก็บข้อมูลคือเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2565 จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีความเข้าใจผิดต่อส่วนของกัญชาที่สามารถใช้ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย รวมถึงกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อควรระวังและกรรมวิธีการปรุงอาหารที่มีส่วนผสมของกัญชาที่เหมาะสม

ในขณะที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคในระดับปานกลางและระดับมาก (ร้อยละ 59.13 และ 39.13) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแม้จะตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคแต่ผู้ประกอบการส่วนหนึ่งมีความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยน้อย ซึ่งย่อมส่งผลเสียต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค และเมื่อพิจารณาถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกัญชาในปัจจุบันจะพบว่ามีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มสนับสนุนให้ใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางพาณิชย์มากยิ่งขึ้น เห็นได้จากประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง พ.ศ. 2565 ที่นำส่วนของกัญชาออกจากยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ยกเว้นเพียงสารสกัดจากกัญชาที่มีสาร THC มากกว่า 0.20% ที่ยังคงเป็นยาเสพติดประเภท 5 อยู่ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 เป็นต้นมา⁽³⁾ และการกำหนดให้เฉพาะส่วนของช่อดอกของกัญชาเท่านั้นที่เป็นสมุนไพรควบคุม ซึ่งผู้ที่ประสงค์จะศึกษาวิจัย ส่งออก จำหน่าย หรือแปรรูปจะต้องขออนุญาตก่อน⁽¹⁰⁾ จึงสามารถคาดการณ์ได้ว่าจะมีผลิตภัณฑ์อาหารหรือเครื่องดื่มเมื่อกัญชาออกสู่ท้องตลาดทั้งในรูปแบบการ

ปรุงและจำหน่ายในร้านหรือมีการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายในท้องตลาดมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันพบว่ามีการประกาศกระทรวงฉบับที่ 427 พ.ศ. 2564 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนผสมของส่วนของกัญชาหรือกัญชง⁽¹¹⁾ และฉบับที่ 438 พ.ศ. 2565 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนผสมของส่วนของกัญชาหรือกัญชง (ฉบับที่ 2)⁽¹²⁾ ที่ใช้ควบคุมการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม ในขณะที่การจำหน่ายอาหารประเภทปรุงสำเร็จในสถานที่จำหน่ายอาหาร จะมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการ การควบคุมคุณภาพ และการจัดการสุขลักษณะของการจำหน่ายอาหารประเภทปรุงสำเร็จ ในสถานที่จำหน่ายอาหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565⁽¹³⁾ ควบคุมอยู่ แต่ไม่พบรายละเอียดที่จำเพาะเจาะจงต่ออาหารประเภทปรุงสำเร็จที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม

การศึกษานี้มีข้อจำกัดคือไม่ได้สอบถามความรู้และความตระหนักต่อความปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สนใจผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม จึงไม่สามารถสะท้อนความแตกต่างของทั้ง 2 กลุ่มได้

ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมยังเป็นประเด็นที่วิตกกังวลในสังคมไทยโดยเฉพาะความปลอดภัยต่อผู้บริโภคที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีมีครรภ์และให้นมบุตร รวมถึงผู้ที่แพ้หรือไวต่อสาร THC หรือ CBD⁽¹⁴⁻¹⁶⁾ ในขณะที่กระทรวงสาธารณสุขมีหน้าที่หลักในการสร้างความปลอดภัยด้านอาหารนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าในการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากกัญชาต้องมีการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย การสร้างความตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและความรู้ที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) กระทรวงสาธารณสุขต้องประกาศมาตรการควบคุมการประกอบกิจการอาหารที่ชัดเจนครอบคลุมปริมาณของกัญชาที่ผสมลงในอาหาร รวมถึงกำหนดกลุ่มที่ห้ามจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม โดยอ้างอิงข้อมูลทางวิชาการจากองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง⁽¹⁴⁻¹⁶⁾ มีมาตรการต่อผู้ที่จำหน่าย

อาหารผ่านช่องทางออนไลน์ และต้องมีการกำหนดบทลงโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนไว้อย่างชัดเจน

2) กระทรวงสาธารณสุขควรมีระบบการอบรม การตรวจสอบ และให้การรับรองผู้ประกอบการกิจการอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม ที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในประกาศของกระทรวง เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้ประกอบการกิจการอาหารที่สนใจและเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค

3) หน่วยงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค อาทิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดต้องมีแผนการดำเนินงานเฝ้าระวังความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์หลังออกสู่ท้องตลาด (Post-marketing surveillance) สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของกัญชาที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสถาบันการศึกษาที่สนใจ ควรสร้างช่องทางการให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยและข้อควรระวังต่างๆ สำหรับผู้บริโภคที่สนใจทดลองเมนูกัญชา เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ที่ถูกต้องและเพื่อให้ผู้บริโภคเองสามารถตัดสินใจในการบริโภค ผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมได้อย่างเหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้สนับสนุนงบประมาณ การทำวิจัย ขอขอบพระคุณสมาคมร้านอาหารและสถานบันเทิง จังหวัดเชียงใหม่และชมรมภัตตาคารและร้านอาหารจังหวัดเชียงใหม่ ที่ช่วยประสานงานการเก็บข้อมูล และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 320 ท่านที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

1. Ministry of Public Health. Notification of Ministry of Public Health: Specify the name of the narcotics category 5 B.E. 2563. Government Gazette No. 137 Special section 290 D. (dated December 14, 2020). (In Thai)
2. Ministry of Public Health. Notification of Ministry of Public Health No. 424 B.E. 2021, issued under the Food Act B.E. 2522: Prescribe food that is prohibited to be produced, imported or sold. Government Gazette No. 138 Special section 45 D. (dated February 25, 2021). (In Thai)
3. Ministry of Public Health. Notification of Ministry of Public Health: Specify the name of the narcotics category 5 B.E. 2565. Government Gazette No. 139 Special section 45 D. (dated February 9, 2022). (In Thai)
4. Manager Online. Unlocking Marijuana, hope for entrepreneurs and restaurants. [internet] 2021

[cited March 2, 2022]. Available from: <https://mgronline.com/smes/detail/9640000016094>. (In Thai)

5. Hfocus. Doctors warned that eating cannabis-containing food must be careful. [internet] 2021 [cited March 5, 2022]. Available from: <https://www.hfocus.org/content/2021/02/21097>. (In Thai)
6. Boontae S. The survey of knowledge, understanding, and public opinion on medical marijuana use and recreational use, 2019: A case study of people aged 15 years and over, nationwide. Bangkok: Department of psychiatry, the faculty of Medicine, Chulalongkorn University, 2021. (In Thai)
7. Prachatai. The consumer organization warns the Thai FDA must carefully consider unlocking cannabis- containing food. [internet] 2021 [cited May 5, 2022]. Available from: <https://prachatai.com/journal/2021/02/91787>. (In Thai)
8. Komoltree J. Sample size estimation. Journal of Mental Health of Thailand 2012; 20(3): 192-8. (In Thai)
9. Silanoi L, Chindaprasert K. The Use of Rating Scale in Quantitative Research on Social Sciences, Humanities, Hotel and Tourism Study. Journal of Management Science, Ubon Ratchathani University 2019; 8(15):112-126. (In Thai)
10. Ministry of Public Health. Notification of Ministry of Public Health: Controlled herbal (Cannabis) B.E. 2565. Government Gazette No. 139 Special section 272 D. (dated November 23, 2022). (In Thai)
11. Ministry of Public Health. Notification of Ministry of Public Health No. 427 B.E. 2021, issued under the Food Act B.E. 2522: Food products that contain parts of cannabis or hemp. Government Gazette No. 138 Special section 168 D. (dated July 23, 2021). (In Thai)
12. Ministry of Public Health. Notification of Ministry of Public Health No. 438 B.E. 2022, issued under the Food Act B.E. 2522: Food products that contain parts of cannabis or hemp (No.2). Government Gazette No. 139 Special section 251 D. (dated October 21, 2022). (In Thai)
13. Ministry of Public Health. Notification of Ministry of Public Health: Criteria, methods, quality control

and hygiene management of the distribution of ready-to-eat food in food places (No.2) B.E. 2565. Government Gazette No. 139 Special section 198 D. (dated August 25, 2022). (In Thai)

14. Thai Pediatrics. Position statement of the Royal College of Pediatricians of Thailand on the impact of liberalized marijuana laws on the health of children and adolescents. [internet] 2022 [cited July 25, 2022]. Available from: <https://www.thaipediatrics.org/?p=1606>. (In Thai)
15. Nutrition Association of Thailand. The statements of Nutrition Association of Thailand to concern about the consumption of cannabis-containing food. [internet] 2022 [cited July 25, 2022]. Available from: [https://www.nutritionthailand.org/images/dataweb/news/108/\(1\)แถลงการณ์20220617_15455768.pdf](https://www.nutritionthailand.org/images/dataweb/news/108/(1)แถลงการณ์20220617_15455768.pdf) (In Thai)
16. Thailand Consumers Council. Concerns to the Minister of Public Health in the case of cannabis unlocking and the dangerous of cannabis-containing food. [internet] 2022 [cited January 5, 2023]. Available from: <https://www.tcc.or.th/cannabis-food/>. (In Thai)